

מבוא

תהליך ההידברות שהחל בין ישראל ושכנותיה הערבויות ובין ישראל והפלסטינים, היה מעין "פיצוץ תתקרכען" שזיעזע את ביצת הסטאטוס קוו הפלסטיני בתחוםים רבים של החברה הישראלית. באורח בולט במיוחד גם התהליך ליתוק בין שני מתחים שהתקנו זה אל זה במהלך שנות דרו; שני מתחים המשפיעים, כל אחד לעצמו, על התהליך הדמוקרטי בישראל: המתח האחד, ברמת המהות של הקיום הלאומי, הוא המתח בין דמוקרטיה ויהדות, וליתר דיוק בין מאפייניה של הדמוקרטיה המתהווה בישראל לבין הסיבות למשבר בזהות הקולקטיבית של הישראלים; המתח השני, ברמה הפיסית של הקיום או ההישרדות, הוא המתח בין נזים ויונים סביב הסוגיה הטריוטוריאלית.

בתקופה שבין מלחמת ששת הימים והחתימה על הסכם העקבנות עם אש"ף (ספטמבר 1993), נכנס הקיטוב הפלסטיני בחברה הישראלית, תוצר המתח בנושא הטריוטורי, למצב של סטאטוס קוו, והוא חלק קבוע ולא משתנה מאורחות חיה של החברה הישראלית. דומיננטיות הקיטוב גורמת לכך שמרכבי המתח הראשון, ככלומר, הגורמים שאימנו על שלמות הדמוקרטיה והחריפו את משבר הזהות הלאומית, נעשו בחלוקת מזוהים עם המתח בנושא הטריוטורי.

עצם התהליך ההידברות בין ישראל ושכנותיה היווה שינוי דרמטי וטרומי-טי. הוא שבר את הסטאטוס קוו בקיוטו שמקورو הסוגיה הטריוטוריאלית, העמיק את פגיעותה של הדמוקרטיה, וחידד את הגורמים למשבר הזהות הלאומית. השינוי בסטאטוס קוו, על סיכוןו וסיכוןיו, הבליט את העובדה שהמדינה והחברה הנרכמות בישראל אין יכולות להיחשב עדין, משום בחינה, למארג אחד ותפור כהלה, אלא הן מעשה טלאים שביר ורעוע, ולא תמיד אפשר לאחות את קרעינו. במלים אחרות, השינוי בסטאטוס קוו

הבלית את העובדה שהדמוקרטיה בישראל היא פורמלית ולא פונדמנטלית, היא איננה אורח חיים עצין, ומילא היא רודודה ורעה. בעקבות התערורותו של הסטאטווס קו ב שאלה הטורטודיאלית נחשפו שלושה זרים, לפחות, המעידים על מעמדה הפורמלי הפגוע של הדמוקרטייה: הזם האוניברסיטאי, הזם הפרטיקולרייסטי-לאומי והזם הפרטיקולרייסטי-דתי.

הزم הראשון, האוניברסיטאי – מאים, בשם כלל המשחק הפורמליים של הדמוקרטיה (הכרעת הרוב בבחירות), על שלמות המסדר של הקולקטיב היהודי בארץ. בהתעלמותו מהואישות הפונדמנטליות של התרבויות הדמוקרטית הוא פגע ומשיך לפגוע בצדוק המתמיד של החבורה כדמוקרטיה לשאוף להסכמה, ביחוז בחברה עמוסה שפעים. מתוך קהות חשובים גסה מוכנים, למשל, נציגו להפкар עשרות אלפי מנהלים יהודים המתוגדים, רם, במצבות החלטות לגיטימיות של ממשלה נבחרת, בשטחים המוחזקים בגדר המערבית.

הزم השני, הפרטיקולרייסטי-לאומי – חשף את מחויביותו כאשר איימו נציגיו, דתים וחילונים כאחד, על כלל המשחק הבסיסיים של הדמוקרטיה, שעשו שמצאו שערכיהם ואמונותיהם מאויימים. יצחק שמיר, למשל, לשעבר ראש הממשלה שייצג לאורך זמן מיעוט רחב בישראל, לא הבין שכאשר הוא אומר שימושת ליבור, כשהתקום בעתיד, לא תමלא את התהווותה של הממשלה השלטת היום, בוגע להסכמים עם העربים, הוא בעצם מכח ביסודותיה הפגעים ממילא של הדמוקרטיה הישראלית. בדבריו אלה הוא נותר לגיטימציה לאלה הקוראים, בעקיפין ובמשרין, להפר החלטות של הממשלה כבר עתה, ולקיים שבהם הנערכים להתוגש עם מי שנקרא למשם את החלטות הממשלה – הצבא והמשטרה. כך, מן העבר האוניברסיטאי מאיימת שלמותה של המוגרת היהודית, ואילו מן העבר

הפרטיקולרייסטי-לאומי במישרין עצם קיום הדמוקרטיה.

הزم השלישי, הפרטיקולרייסטי-דתי – דבריו הפליטיים המנוגדים לאורח החיים הדמוקרטי ואינם מאימים בערכיו, מנצלים את כלל הפורמליים ניצול ציני לחיזוק החישוקים המקבעים את אורח היהם ללא דמוקרטי. נציגי ש"ס או אגדות ישראל בכנסות משתחשיםשוב ושוב בכוחם הפליטי העודף, תוצאת שיות בחירות קלקלת, כדי למונע מנבחרי הציבור הליברלים, המוצאים בימין ובשמאל הפליטיים, להשלים את התהליך הקונסטיוטוציוני שלحقיקת חוקי היסוד. כאשר הליכוד בשלטון, יצביו נציגי הזם הזה עם הממשלה למען מדיניותה בשע/pp, חמורות דחיה החורת ונשוויה של החקיקה הזאת, וכאשר העבודה בשלטון, הם ישיגו אותה תמורה עברו הצבעתם بعد מדיניותה בשטחים.

המבנה המשותף לזרם האוניברסיטאי ולזרם הפרטיקולרייסטים הוא

האקסקלוסיביות – אוניברסלים מנוכר לנורמות הפרטיקולריות, ופרטיקולריזם. ריום שלול ערכיים אוניברסליים.

וכך, לאחר 40 יובלות של קיומם בלי ריבונות בפוזרות הגללה, ובשלחי היובל הראשון לתקומתה, עדין עומדת ישראל – מדינתו הצעירה של עם עתיק יומין – ומתחבetta בשאלות היסוד של עיצוב תזואי ריבונתה. מבין אלה, שאלת היסוד המרכזית היא, אולי, איך כורכים את הגדרת האלומיות היהודית עם צבין המדינה, וועשים אותן אחת של חברה דמוקרטיבית מפותחת. שאלת זו היא הגירוי העיקרי לכתיות המשנה "מלכתיות יהודית".

ראשית כתיבתה של המשנה במהלך שנת שבתון בוושינגטון, בעיצומו של עידן שמיריבוש ביחסו ישראל-ארצאות הברית, וסיממה במא שנדראה כאחצת תהליך השלום במזרחה התקיכון, עידן דבוקילינטון. שני אלה, עידן לעומת מזוה – הם, אולי, שתי נקודות ציון קרונולוגיות, גם אם סמכות על ציר הזמן: מזוה – אי הבנה, המתגלה בין ידידות (ארצות-הברית וישראל) על רקע הקיפאון בكونפליקט הערבי-יהודי, אי הבנה וקונפליקט השוררים עמוק באטוס ההישרדות שבתחשיות היחסים בין ישראל לבין היהדות התפוצות; ומזוה – קצה קצהו של מה שנראה כהשלמה עם הצורך לדרכיהם במזרחה התקיכון, שאם אמן יסביר, יהיה בכוחו לשנות לבלי הכר, לטוב או לרע, את האתוס שבסוד היחסים האלה.

האם אמם אנו עומדים בסיוםו של עידן אחד ובראשו של עידן חדש בחיה של מדינת היהודים? שאלת זו, שהמענה לה גולם בהיסטוריה המתהווה, משמשת כ"מוסיקת רקע" לדין המובה בזה. זה הי מוסיקה שצליליה רמים: היא מכילה דיסוננסים צורמים ועם סימנים להרמונייה אפשרית.

המשה הזאת – שמקד עיסוקה ביחסים בין יהודים ליהודים – מצטרפת אל כמה חיבורים שהחתרפסמו בשנים האחרונות. כל אחד מן החיבורים האלה קיף בתוכו מסר ואוריינטציה רעיוניים מובהקים, והיה בגדר קפסולה אינטלקטואלית, העשויה לתורם ובות לדיון ציבורי רחב שלא התmesh עידין. אחד הבולטים מבין החיבורים האלה הוא ספרו של יוסף גורני, עמיות וידיד, החיפש אחר הזהות הלאומית.¹ חיבורו של גורני פרש יריעה ורבה, ככל האפשר, של תפיסות וזרמים בקרב היהדות האמריקאית מאז שנות ה-40, והיווה מצע יסוד אינטלקטואלי לדין הציורי שלא החל עידין. הדעינוות בחיבור אחר, חיבורו של דוד ויטל, *The Future of the Jews*,² ינקו מניסיון עשיר בחקר תולדות הציונות. רעיונות אלה, שבראשית שנות ה-90 קובצו בספר, נגנוו מן הקלאסיקה הציונית ויש בהם צידוק מחקרי וריעוני להתנטקות בין ישראל וההתפוצות. רעיוןתו של ויטל עודרו בי את המחשבה להעמיד להם אנטיתזה במשה זו. חיבורו של ארתוור הרצברג

יענים, הציען, כמו מה היבורים אחרים, זווית ראייה לא שיגרתית על ההוויה והעתיד של הגדולה בקהילות היהודיות בתפוצה, היהדות האמריקאית. היבورو של הרצברג התמודד עם היבטים הקיומיים של היהודים בחברת שפה, שהעניקה להם מעמד של שוויון ללא תקדים בהיסטוריה של התפוצה.

הمسה הזאת היא מבוסנת מסויים המשכם של החיבורים האחרים, כמו גם התמודדות עם הטיעונים שהועלו בהם. מטרתה להניא תשתיית רעיוןיה, לנשח עקרונות ראשוניים למדיניות, ולפרוש קווים מנחים ליישום. ניסוחם של עקרונות וקוים מנחים כرون בניתוח טיבה – השבריריו והלא מגובש עדין – של הדמוקרטיה הישראלית, המוצגת כאן כאורה חיים ולא כמערכת כללים פורמליים או פרוצדורליים. הדמוקרטיה כאורה חיים היא מרכיב של תוואים תרבותיים, שהם המצע להתנהגוותו של היחיד התי בעולם המודרני ולהבירה המפתחת ומפתחת את ערבייה בעולם זה. כאורה חיים, הדמוקרטיה היא מאיץ מתמיד וקובע לגשב מחדש את ההסכם הקולקטיבית, ומאמץ כזה נישא על תשתיית ערכית מסוימת, שבמקרים רבים מתבטאת ומתפרשת בחוקה. כאשר מתבססת הדמוקרטיה כאורה חיים, מבטאת התשתיות הזאת את הזהות הלאומית של הקולקטיב.

הdemocracia בישראל, לכשתביבר, תכלל באורה חיים של העם היהודי בארץ, וכן נפרש הדין אגב זיקה ליחסו המורכב של הציבור היהודי בארץ כלפי מורשתו הלאומית וככלפי יהדות התפוצה. ביום, הדמוקרטיה בישראל מצויה בשלב בראשיתי, שבו אפשר להציגה כמסגרת של כללים פורמליים, democracia פורמלית במובחן מדמוקרטיה פונדרנטלית. רק באחרונה, בפונדרנטלית, משתמש הדמוקרטיה כאורה חיים. במדינה העירית, שהוקמה לפני פחות משני דורות, הדמוקרטיה אינה אורה חיים עדין. החברה הישראלית, השסועה והמקוטבת, עדין אינה ערוכה להתיימה על אמונה חברתית; האורתוֹז'יט (civility,citizenry), אינה חלק מאורחות חייה עדין.

אחד מהנחות היסוד לדין היא כי אורה החיים במדינת-לאום דמוקרטית וمفتوחת, ריבונית ומודנית, מושפע ממאפייניה הפרטיקולריים, הלאומיים-אתניים. لكن, מאorgan אורה החיים זהה סביר מערכת ערכים וnormotot, שחלקם אוניברסליים-ilibרליים וחילקם פרטיקולריים-לאומיים. במדינת-הלאום הדמוקרטית המפותחת משקי אורה חיים וזה את היחסים ההדדיים בין האוניברסלי והפרטיקולרי, שנמזגו אל זהותו של היחיד. היחסים ההדדיים האלה, מקום, למען הדיקט, במרקם הקולקטיבי בזותו של כל יחיד, והם משתקפים בהתנהגוות החברתית-פוליטית. המדינה המפותחת היא בעלת מסורת של מדינות (statehood) ואחריות לריבונות פוליטית.

במדינה זאת מופנם היחס בין האוניברסלי והפרטיקולרי בתקлик ממושך, אגב חשיפה וההנשות, ניסוי וטבעה, ותהליך ההפנמה הזה מעצב את האקלים הפוליטי ואת התרבות הפוליטית. בישראל, שתרבות הפוליטית היא של ריבונות בהתחווה, לא קיים עדין תהליך ההפנמה וההטעה.

אם נתבונן לשם השוואה, בדמוקרטיות כגון השבדית, האנגלית או הצרפתית, המסורת הפוליטית, מסורת של אחידות לריבונות פוליטית, היא עמוד השדרה המיציב את המוסדות הדמוקרטיים. משענת תומכת נוספת ליציבותן מעניקה להן סביבתן, סביבה של דמוקרטיות כמותן. בישראל, לעומת זאת, היעדר מסורת של אחידות לריבונות הפוליטית הוא המקור לפגיעהוֹת של הדמוקרטיה. היעדרה של מסורת, וליתר דיוק, הניסיון קצר הימים לפתח אותה, מזה כשי דורות, איוו עומד בפני עצמו, מבודד ומנותק מהחצים החיצוניים: שכנותה של ישראלן במקורה הטוב לא דמוקרטיות, ובמקורה הגרווע – אנטידמוקרטיות, ולא זו בלבד שאינן מעניקות לה סביבה תומכת, הן אף מעורבות באומות מוחשי ומתמשך על עצם קיומה הפיסי. לכן, העמדות המסורתיות של היהודים בישראל כלפי המיעוט הלא יהודי בקרבם (ואלה לא נגורו מהשכפות עולם, אלא ממציאות חיים) הן חלק בלתי נפרד מן הניסיון הדמוקרטי הצעיר.

הויכוח שניטש בישראל בוגע לתהליך השלום, לאחר חתימת הסכם העקרונות עם אש"ף, נע בשני צירים – הטריטוריאלי-ביטחוני והטריטוריאלי-ימייני. שני צירים אלה הם דרכי הuper שהובילו דרך המלך של הדיון האמתי, שכן, עם הסיכוי להסדרים – הנראה קלוש לעיתים – ממקדים הישראלים את הדיון הציבורי בסוגיות הטריטוריה. כدرדם, אין הם משקיעים די בפיתוח המהאות: פיתוח הצבון של הקולקטיב הפוליטי במערכות הגיאופוליטית שבה הם חיים, הצבון התרבותי-יערכי, כלכלי, חברתי. השאלה העיקרית אינה, ואף לא צריכה להיות, גבולותיה הטריטוריאליים של המדינה היהודית, אלא האם מוכנה ישראל להשתלב, ברמה המהוות של המשמעות והפרש הקיומיים – התרבותית והפוליטית – באיזור הגיאופוליטי שבו היא שוכנת. האם מוכן כבר האיזור הגיאופוליטי הזה לעכל את צבונוֹ בקולקטיב מערבי-מודרני-דמוקרטי באין מפריע, שתוכל לבסס את צבונוֹ בקולקטיב מערבי-מודרני-דמוקרטי באין מפריע, ללא האיום הפיסי על עצם קיומה. בין כך ובין כך, בין המיקום היהודי פוליטי של ישראל לבין ה~~לאומי~~ הקומי להיות דמוקרטי-מערבית-מודרנית, מתגלו, וימשיך ויתגלו גם בעתיד הנראה לעין, מתח שאי אפשר ליישבו. להעברת מוקד הדיון אל יחס יהודים-יהודים יש, לפחות, בנסיבות המסתמן נוכחות בראשיתה של מדיניות חדשה באיזור, משנה חשיבות. הסטה מוקד הדיון היא אבן-הפינה לסלילת דרך המלך אל הדיון האמתי בצביעוֹן חייה של

ישראל בmourח התקנון.

דין זה, גם אם בתכנויו הוא עוסק ביודים, טומן בחובו הנחות אוניברסליות. בעשור האחרון של המאה ה-20, על רקע התפוררות העירינה הסובייטית, שפע המתחים האתניים שהתרפצו בעקבותיה, ומתחים דומים גם במקומות אחרים על פני העולם, יכול העיסוק באומה דיאספורה לחשוף את פיגומי ההנחות MSMותן אוניברסלית. שהרי הדין באומה דיאספורה, המעצבת את ריבונותה הפוליטית ומקשת לייצבה, מתמקד בהכרח בשני נדבכי היסוד לכל ויבונות פוליטית: טריטוריה ושלום. ובדומה למקומם בדיון הפרטיקולרי בעמ'-התפוצה היהודית, טריטוריה ושלום הם שני הגורמים ליבוי או להחנה של האש הבוערת בכל מקום בו מתנהל סכסוך אתני. את המושגים "שלום" ו"טריטוריה" – מופשיים או קונקרטיים – אי אפשר למצות בהגדות בהירות וחדות. כמו סוגיות אחרות, בஸגורות פוליטיות בכלל ובתשתיות אורח החיים המערבי בפרט, גם הם ווים שנויות ועימיות. לכן, הדיון בגבולות הריבונות וההשתנות של עם'-התפוצה היהודי, ובסוגיות ההישרדות, המוצגות במסה זו כפרי הבושים של היעד

השלום שניהם רבות כל כך, יכולות להיות MSMות אוניברסליות.

האם הטריטוריה היא אכן מוקד הקיום הפוליטי-לאומי בסוף המאה ה-20? מהו תפקידו של השלום ומהי מהותו? אלה השאלות המנחות הנגזרות מן המציאות של הדמוקרטיות המערביות. מקומן של שאלות אלה יכירן כמעט בכל דין שענינו פרטון קונפליקטים אתניים. ההשערה המנחה את כתיבתה של המסח הזאת גורסת כי בפרטון הסבסוכים אלה המתו היא השתתחו של אורח חיים דמוקרטי, המספק, בקונטקט של לאומיות פרטיקולרית, MSMות ופדר קיומיים. הטריטוריה והשלום אינם אלא

אמצעים עמודיים ורויי שניות, ובשם מקרה אין הם מטרה עצם.

בנוגע למציאות המזורה היכונית, יכולים להיאמר שלושה דברים: ראשית, הגישה הטריטוריאלית של הקיצונים משני הצדדים, העברי והישראלי, משקפת את הסכנות להתקפות המערביות בישראל; שנית, האוניברסלים הכול, המלא, הלא מossible, של חלקים בשם' ישראל, המציב את השלום כמטרה המקדשת כל אמצעי, מסכן את יצובו של אורח חיים דמוקרטי, ושלישית, הדרך הבכוכה תיסלן במרכזה שבין שתי הגישות האלה.

סלילת דרך האמצע, וזה עניינה של המסח. חוט השני בדיון שיתפתח הוא הניסיון לדון ודока במערכות היחסים בין יהודים ויהודים: בין יהודי ישראל לבין היהודי התפוצות. הנחת היסוד היא שארגן הטלאים החברתי, שנאור בישראל מאו תקומתה, הוא תוצר אופיה הייחודי של ההיסטוריה היהודית בתפוצה. הדרך לחזק את הארגן ולהשנו מפני הקרים היא טיפוח הרציפות במערכות היחסים בין יהודים ויהודים, ולא ההינתקות ממנה. אולם, הדיון

במערכת יחסים זו הוא פרו מהשבדתו של כותב ישראלי, שאינו מתיימר לדדק באובייקטיביות ולעשות צדק מוחלט עם מכלול ההשקפות הרוחות בארץ ובתפוצתה. זאת ועוד, ישנה במסה מידה רבה של איסיטריה כמותית בין השקעה בתיאור הצד הישראלי ובנитוחו לבין מה שנדרלה והציג מן הצד התפוצתי-דיאספורי של המתרס.

בכותרתה של המסנה יש הצהרת כוונות: הצעת תשתית ריעונית חדשה למרכז יחסינו הגמלין בין חלקי העם, שרוב בניו אינם אזרחים במדינתו, וליחד לה מקום גבוה ומכובד יותר בסדרי-היום הלאומי. בנסיבות קיומנו הרגלנו לדון ולעסוק עד בל' ד' ביחסים הקשיים שבין יהודים לעربים, ישראלים ופליטים. ואולם, דווקא על רקע תהליך ההשלמה, יש להתריע כי נסיבות הקיים בארץ, שכפו על הישראלים מאבק מתמשך על קיומם הפיסי, דלו מהם, וביחד מן החלונים בקרבתם, את מיטב האנרגיות האינטלקטואליות והנפשיות, וגרמו להזנחה התמודדות ההכרחית עם המשמעות והתכלית של קיומם כיהודים.

למשלות בישראל, בין אם ה"ליך" ובין אם ה"עבדה", העניק הסכוסק הערבי היהודי צידוק להתפער עם מפלגות מייעוט דתיות בתחום הערכאי-אזרחי, ולהקрабו לمعן קידום יעדים מדיניים. תמיד הוצגו נושאים כמו תنوפת הבניה בשטחים או שיחות השלום עם אש"ף, כחשובים יותר מחקיקת חוקי היסוד: זכויות האדם, ביקורת השיפוט (Judicial Review) או שינוי שיטת הבדיקה. לאחר תחתימת הסכם העקרונות עם אש"ף, לבשה הפשרה אופי ציני במיוחד, כאשר חברי הכנסת מן המפלגות החרדיות התנו את הצבעותיהם בסוגיות הקשורות במישרין או בעקיפין בתהליך השלום באותה שושנתה מהרוב החילוני בקואליציה. קורבנות הattern זהה היו, שוב, חקיקת חוקי היסוד כחלק מעיצוב החוקה והסיכוי לשנות את שיטת הבדיקה. אחת מהנחות היסוד במדה היא שלם או ביטחון או גבולות או ארץ-ישראל אינם יותר חשובים מחלוקת הדמוקרטיה הישראלית ומהצbatch היסודות הלאומיים-אתניים-תרבותיים-חילוניים להגדות יהודיותה של החברה הישראלית. אין הם חשובים יותר, ואין כל הצדקה לויתור עליהם, לא "למען ארץ-ישראל" ואף לא "למען השלום".

התמודדות ההכרחית עם התהליך של הענקת משמעות ותכלית לקיים טובעת מנות גדשות של אנרגיות רוחניות ונפשיות, שכן זהה התמודדות עם עיצוב אופיה הלאומי והדמוקרטי של ישראל. ההבחנה בין מערכת היחסים האחראית (יהודים-ערבים) לבין האחורה (יהודים-יהודים) מkapflat בתוכה ביקורת כלפי המהיגות הפליטית בישראל, שמנים הקמת המדינה לא השכילה להבדיל בין שני ממדים של מטרות לאומיות: ממד ההישרדות הפיסית וממד המשמעות והתכלית של הקיום הפיסי. ואולם, אין להסתפק בקריאה תיגר על מחדליה של המנהיגות מימי של בר-גוריון ועד ימיןו, ויש

להציג גם כיוונים ודרבי פעולה. בסיסו של הניסיון להמשיג ולפתח עקרונות למדיניות ולפרש המלצות אסטרטגיות לפולה מונחת תפיסה ליברלית, הרואה בישראל את מדינתו של העם היהודי, החיבת לתפוס ולהציג את עצמה כמדינה יהודית, מודרנית, מערכית ודמוקרטית. העקרונות הליברליים והחילוניים של הדמוקרטיה הייבים להיות מסד נורטיבי ומעשי למוסדותיה של מדינת היהודים. ואכן, דפים וביבים של משה זיו יוקדו להבהירה של הסוגיה. הטענה כי מערכת היחסים בין יהודים ליהודים חיונית להמשך קיומה של ישראל, לא פחות ממערכות היחסים "אהרת" עם שכנה הערבים, אין משמעותה התعلמות מהצורך החיוני ליישם במידה שווה את העקרונות הדמוקרטיים לliberalists בהיותם של העובדים אוורה ישראל או תושבי השטחים שנכבשו במהלך מלחמת ששת הימים. ההפק הוא הנכון: החטא הלאומי הקדמון, שגרם להזנחה הטיפול במערכות היחסים בין יהודים ויהודים, הוא גם החטא שהזנחה ביסוסה של ישראל כמדינה היהודים על העקרונות הליברליים והחילוניים של הדמוקרטיה. הזנחה זאת משתקפת במלוא

עוצמתה בעיתיות שבישום עקרונות אלה למשמעותם בישראל. הביטוי המובהק להזנחה הוא היעדר מגילת זכויות האדם בישראל. משך שנים נשמעה הטענה שהמפלגות הדתיות הן המכשולת לכך, אבל העובדות ההיסטוריה מפריכות טעונה זו. בעשוריים האחרונים התברר שאפשר היה להגיע להבנה עם נציגי הדתיים ולהזמין את חוק יסוד: זכויות האדם במדינת ישראל. בפרשפטייה ההיסטורית, הידרודה של מגילת זכויות האדם בישראל יכול להיראות כסמן לריבונות בהתקנות, אבל דמוקרטיה המושתת על היסודות הליברליים אינה יכולה להרשות לעצמה להתיחס ולו גם אל אחד מחבריה כאלו אורה ממדרגה שנייה. הדברים נכונים לגבי בני

המשמעות הערבי, כמו גם לגבי כל אורה באשר הוא אורה. אושיות הריבונות בדמוקרטיה הישראלית ניצבות עדין על סדנת ההתקנות, ובהן מתחכחות מתנגשות עם תזואיה של הזוחות הלאומית הקולקטיבית בישראל. החיכון וההתנסות בין הדמוקרטיה המתהווה לבין הזוחות הלאומית שבמصدر הוא עניינה של המשטה.